

РІЧНИЙ

ЗВІТ

2023

ЦЕНТР ДЕМОКРАТІЇ ТА
ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

КОМАНДА ЦЕДЕМ

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО

4

НАПРЯМ «ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА»

Доступ до публічної інформації

6

7

НАПРЯМ «НЕЗАЛЕЖНІ МЕДІА»

Розвиток незалежних медіа

8

8

Підтримка Суспільного мовника

8

Підтримка ключових медіареформ, розвитку штучного інтелекту

та адвокація ефективного модерування контенту в соціальних мережах

9

Медійна освіта

10

Освітня підтримка журналістів філій Суспільного мовника та регіональних журналістів

10

Медіаграмотність

10

Незалежна медійна рада

11

НАПРЯМ «ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО»

Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства України

12

12

Адвокаційні кампанії

12

Покращення банківського обслуговування для ОГС у 2023 році

15

Регулювання віртуальних активів та їх використання ОГС

16

Використання ОГС інструментів ШІ

16

Менторська програма

17

Карта правових реформ для громадянського суспільства

18

III Форум правових реформ для ОГС «Стати сильнішими під час війни»

18

Платформа за правові реформи для ОГС

19

Розвиток коаліцій і спільнот

19

Безпека активістів, волонтерів, лідерів і лідерок ОГС

20

Співпраця громадянського суспільства, влади та бізнесу

21

Інші активності 2023 року

21

100 вчинків відповідальних громадян

22

Кампанія «За безпечні дороги»

25

Повернення штрафу за перевищення швидкості на понад 50 км/год

25

Ремені безпеки: значний прогрес, але великий шлях ще попереду

26

Соціологія: більшість громадян підтримують підвищення штрафів за швидкість

27

Адвокація системних змін до законодавства

27

Аналітичні матеріали та статті

27

Київ без тютюнового диму

28

КОМУНІКАЦІЇ

29

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ

30

ДОНОРИ ТА ПАРТНЕРИ

31

**ЗМІНЮВАТИСЯ,
ЩОБ ПЕРЕМОГТИ**

**ВСТУПНЕ
СЛОВО**

2023 рік для українців минув у боротьбі за незалежність, і дедалі очевидніше те, що наша війна — це не спринт, а забіг на довгу дистанцію.

Тому маємо вчитися не лише реагувати на нагальні потреби, а й продовжувати минулі проекти й готуватися до майбутнього. Зміни не стаються за день, і фундамент перемог наступних років слід закладати вже сьогодні.

Тож головний підсумок минулого року — ми розширили нашу діяльність. До тем, якими постійно займаємося, у 2023 році додалися соціальні мережі та їх модерування, а також законодавче регулювання штучного інтелекту в Україні.

Понад три чверті українців дізнаються новини із соціальних мереж. За популярністю вони випереджають телебачення та новинні сайти. Водночас у соціальних мережах можуть поширюватися дезінформація та ІПСО. Тому наша команда приділяла особливу увагу також і цьому питанню.

ЦЕДЕМ — АНАЛІТИЧНО-АДВОКАЦІЙНИЙ ЦЕНТР,

ТОЖ МИ ПОЄДНУЄМО ПРОСУВАННЯ ЗМІН У ДЕРЖАВНИХ ПОЛІТИКАХ ІЗ ПОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ НАД АНАЛІТИЧНИМИ МАТЕРІАЛАМИ, КОНСУЛЬТАЦІЯМИ, РОЗ'ЯСНЕННЯМИ.

Протягом року ми розповідали суспільству про особливості соцмереж, адвокатували зміни в їхні політики, щоб українці не страждали від блокувань й обмежень через дописи про війну. Команда ЦЕДЕМ допомагала українським медіа та блогерам виходити з банів, пояснювала модераторам українські реалії та виявляла дезінформацію й шпінг, щоб їх швидко видаляли.

Штучний інтелект (ШІ), який у програмі Давоського форуму назвали «рушійною силою економіки та суспільства», може як допомагати (винаходити ліки, проводити дослідження), так і шкодити (затоплювати інтернет хвилями фейків і дезінформації).

Тому ми працюємо, щоб ШІ допомагав розв'язувати проблеми, а не створював нові, а Україна була серед лідерів у цій сфері. Наша організація [вже приєдналася](#) до Комітету Ради Європи зі штучного інтелекту в ролі спостерігача.

Як і раніше, окрім напряду незалежних медіа, ЦЕДЕМ продовжив роботу в напрямках верховенства права та громадянського суспільства. У час війни вільний доступ до інформації, медійна грамотність чи безпека на дорогах стають ще актуальнішими. Адже це наш обов'язок перед захисниками та захисницями: не гаяти часу й змінювати країну на краще.

Експерти ЦЕДЕМ продовжили свою кількарічну роботу над покращенням українського законодавства в інтересах

громадянського суспільства. Наша команда спільно з партнерами розробляла законопроекти на підтримку волонтерства в Україні та забезпечення прав волонтерів.

Незмінним акцентом для нас лишається і навчання. У 2023 році ми ділилися досвідом і знаннями із журналістами — про новий медійний закон і ШІ, з держслужбовцями — про доступ до інформації в умовах війни та медійну грамотність, з колегами з громадського сектору — про законодавчі зміни у сфері волонтерства та банківського обслуговування.

Для організації ми проводили тренінги про цифрову, правову, фізичну та ментальну безпеку, співпрацю з банками, фінансовий моніторинг, інструменти ШІ. А ще випустили учасників уже четвертої Менторської програми — багатомісячної програми, яка надає менторську підтримку організаціям громадянського суспільства (ОГС).

Минулий рік укотре довів: ключ до успіху слід шукати у спільній праці зі змінотворцями в Україні та за кордоном. Особливо сильно ми відчули це під час навчальних турів в інші країни, на форумах, тренінгах і дискусіях, присвячених розвитку ОГС. Вірю, що наступного року позитивних змін для громадського сектору буде ще більше.

Якщо можна окреслити 2023 рік одним словом, то це буде «терпіння». Рік показав нам, як терплячість і наполегливість дають результат, хай і не завжди миттєвий. Упевнена, що, помноживши ці якості на єдність і відповідальність, ми продовжимо допомагати Україні в боротьбі за свою незалежність.

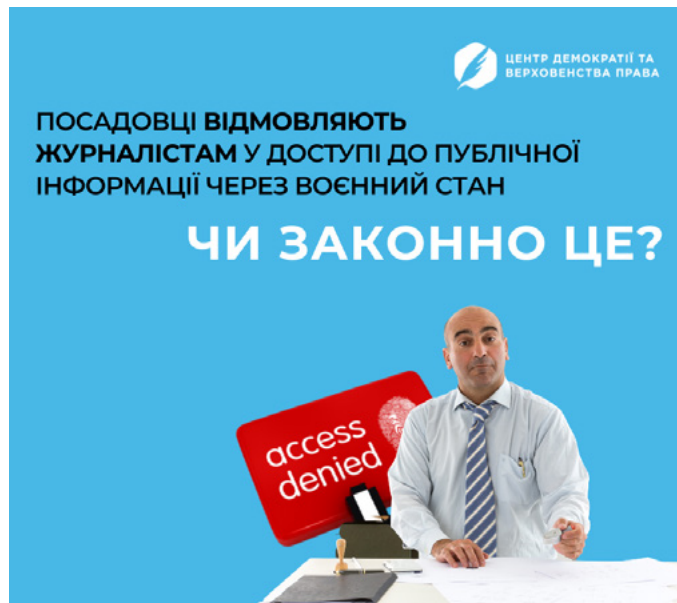
Дякую членам команди ЦЕДЕМ, партнерам і донорам за ще один рік напруженої та плідної роботи. Подяка друзям, колегам, представникам уряду та народним депутатам за спільну роботу над проєктами та ініціативами, які наближують нашу перемогу.

І особлива подяка нашим чотирьом колегам, юристам ЦЕДЕМ, котрі від початку повномасштабного вторгнення стали до лав Збройних Сил України. Пишаємося, любимо й донатимо. А також глибока шана кожному захиснику та захисниці України.

ОЛЕСЯ ХОЛОПІК
директорка ЦЕДЕМ

НАПРЯМ «ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА»

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА —
ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ПРИНЦИП ДЛЯ
НЕЗАЛЕЖНОЇ І ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ.
ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА Є
ОСНОВОЮ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
СУСПІЛЬСТВА Й ОХОПЛЮЄ МАЙЖЕ
ВСІ АСПЕКТИ ЖИТТЯ ГРОМАДЯН: ВІД
ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ, СВОБОДИ СЛОВА
ТА ЗІБРАНЬ ДО ЕФЕКТИВНОЇ БОРОТЬБИ
З КОРУПЦІЄЮ.

У межах напрямку «Верховенство права» експерти ЦЕДЕМ досліджують державну політику з питань доступу до публічної інформації, судової, виборчої реформи, аналізують міжнародний досвід і готують практичні рекомендації для подолання актуальних проблем України, зокрема через внесення змін до законодавства.

ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Понад 10 років поспіль ми стежимо за належною імплементацією Закону України «Про доступ до публічної інформації» та допомагаємо практично реалізувати право на доступ до інформації.

У 2023 році на [онлайн-тренінгах](#) із доступу до публічної інформації в умовах війни, організованих ЦЕДЕМ у співпраці з Міністерством культури та інформаційної політики України, навчалися **1412 державних службовців-розпорядників інформації**. Понад те, ЦЕДЕМ провів тренінг із доступу до публічної інформації для суддів і працівників судів та навчив **114 учасників**. Ці заходи були спрямовані на ознайомлення з викликами та змінами у сфері доступу до публічної інформації для забезпечення якомога більшої відкритості держави перед своїми громадянами в умовах війни, що забезпечує ефективне функціонування демократичних процесів і формування довіри.

ЦЕДЕМ [виграв](#) справу «**Аврамчук проти України**» в Європейському суді з прав людини та забезпечив прозорість і підзвітність права громадян на доступ до інформації про державних службовців і їхні привілеї.

Kateryna Avramchuk

12 жовтень 2023 р. · 🌐

Як я виграла справу в Євросуді проти Апарату ВР, який приховав інформацію про службові квартири нардепів

В 2011 році я працювала в УП над матеріалом, де намагалась проаналізувати, хто з діючих нардепів отримав службові квартири і хто з них справді їх потребував. Я зробила інформаційний запит до Апарату ВР, але отримала відмову оприлюднити імена депутатів, як і отримали квартири протягом останньої трьох каденцій парламенту. Простіше кажучи, в Раді відмовились "здавати депутатів", які отримали житло за державний рахунок.

Відмова в наданні інформації — порушення Закону України «Про доступ до публічної інформації». Відповідно до Закону України «Про статус народного депутата» «розподіл жилих приміщень для народних депутатів провадиться відкрито і гласно». Наголошую: відкрито і гласно.

В 2012 році за підтримки [Центр демократії та верховенства права](#), був поданий позов до суду. Ми програли у всіх українських судових інстанціях. Суди наполягали, що рішення приховати списки депутатів, які отримали кошти за державний рахунок, — законне. В 2013 році ми подали заяву до ЄСПЛ.

І через 10 років без 9 днів ЄСПЛ ухвалив рішення: «Суд не може не визнати, що причини, наведені для виправдання втручання (обмеження доступу до інформації про нардепів), були недостатніми, і що, отже, втручання не було «необхідним у демократичному суспільстві».

Рішення ЄСПЛ вчоргове привертає увагу до питання прозорого та справедливого використання публічних коштів. Євросуд зазначає, що імена осіб, які отримують публічні кошти, не можуть бути засекречені. З-н "Про доступ до публічної інформації" має діяти.

Це все було би неможливо без підтримки Центру демократії та верховенства права, і зокрема юристів, які представляли мене в судах: Ольги Сушко, Тараса Шевченка — в українських інстанціях, та [Tetyana Oleksiyuk](#), яка супроводжувала справу в ЄСПЛ. Дорога, довжиною в 12 років.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

ПРОВЕЛИ
4 ТРЕНІНГИ

НАДАЛИ
**4 ЮРИДИЧНІ
КОНСУЛЬТАЦІЇ**

ПІДГОТУВАЛИ
**5 АНАЛІТИК
ТА 1 КОНСУЛЬТАЦІЮ**

ВИСТУПИЛИ
ІЗ **ЗАЯВОЮ**
**ПРО НЕПРИПУСТИМІСТЬ
ОБМЕЖЕННЯ СУДОВИХ
РІШЕНЬ**

«НЕЗАЛЕЖНІ МЕДІА»

**МИ СПРИЯЄМО ПОЯВІ ЯКІСНОЇ ІНФОРМАЦІЇ, НЕЗАЛЕЖНИХ
МЕДІА ТА СУСПІЛЬСТВА ПОІНФОРМОВАНИХ ГРОМАДЯН.**

РОЗВИТОК НЕЗАЛЕЖНИХ МЕДІА

З 2005 РОКУ ЦЕДЕМ ПРАЦЮЄ НАД РОЗВИТКОМ ЯКІСНИХ І НЕУПЕРЕДЖЕНИХ МЕДІА, ЯКІ НАДАЮТЬ ЧЕСНУ Й ЗБАЛАНСОВАНУ ІНФОРМАЦІЮ ГРОМАДЯНАМ І БЕЗ ЯКИХ ДЕМОКРАТІЯ НЕ ЗМОГЛА Б ІСНУВАТИ.

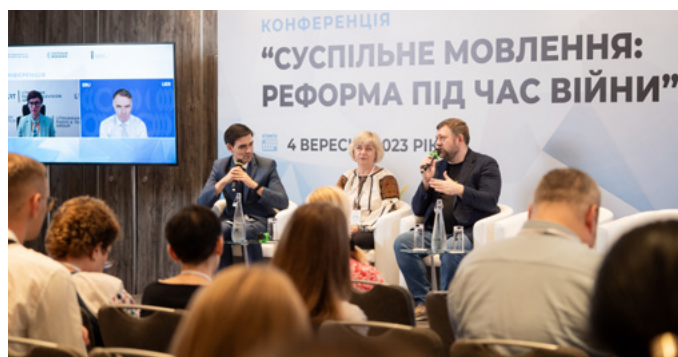
ПІДТРИМКА СУСПІЛЬНОГО МОВНИКА

Протягом 2023 року ми продовжили адвокатувати незалежність і належне фінансування Суспільного мовника.

«Суспільне мовлення покликане в контексті відновлення України відіграти одну з ключових ролей у відновленні медійного ринку, реінтеграції окупованих територій, підтримці толерантності та мультикультуралізму, а разом з тим у встановленні стандартів якості контенту», — ідеться в [заяві](#) ЦЕДЕМ на підтримку мовника.

ЦЕДЕМ спільно із Суспільним мовником і Комітетом Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики провели [конференцію](#) «Суспільне мовлення: Реформа під час війни». Спільними зусиллями всіх учасників конференції було забезпечено збільшення фінансування для Суспільного мовника на 350 млн грн на 2024 рік, що закріпило фінансування на рівні 1,85 млрд грн.

Стежачи за динамікою закладання бюджетного фінансування Суспільного мовника, ЦЕДЕМ підготував 2 огляди на бюджет на 2024 рік до [першого](#) та [другого](#) читання.

ПІДТРИМКА КЛЮЧОВИХ МЕДІАРЕФОРМ, РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА АДВОКАЦІЯ ЕФЕКТИВНОГО МОДЕРУВАННЯ КОНТЕНТУ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

У 2023 році ЦЕДЕМ продовжив адвокатувати ефективну імплементацію медійного законодавства, розвиток штучного інтелекту, а також якісне моделювання контенту в соціальних мережах.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

продовжили захищати медіа, журналістів та активістів від блокувань акаунтів і дописів у соціальних мережах та оскаржили до Meta більше ніж **800 скарг** про таке блокування у Facebook та Instagram. Завдяки зусиллям ЦЕДЕМ **68 % справ було розв'язано на користь користувачів** соцмереж, розблоковано акаунти та публікації;

узяли участь у дослідженні «Технології та антитероризм: визначаючи вплив біометричного спостереження та платформ соціальних медіа на громадянський простір»;

долучилися до розроблення рекомендацій щодо ШІ у сфері медіа;

розробили рекомендації щодо модерування контенту в соціальних мережах;

створили Національну та Міжнародну коаліцію з українських та іноземних громадських організацій у медійній сфері для розв'язання проблем модерування контенту в соціальних мережах і просування відповідального використання соціальних мереж;

35 аналітичних матеріалів підготували щодо медіазаконодавства, авторського права, модерування контенту в соціальних мережах, захисту персональних даних, розвитку та регулювання ШІ, небезпеки Telegram, свободи інтернету;

82 новини опублікували з коротким аналізом змін медійного середовища;

2 огляди підготували щодо авторського права, захисту персональних даних у контексті застосування ШІ;

2 статті в «Liga.net» та «Kyiv Independent» щодо проблем модерування контенту в соціальних мережах, а також **2 дослідження** щодо впливу соціальних мереж на українські медіа та аналізу скарг, які ЦЕДЕМ апелював до Meta;

4 відео із цифровими аватарами створили команди напряму «Незалежні медіа», які розповідають про новинки у сфері медіа та ШІ (1, 2, 3, 4);

3 інтерактивні відео створили, які розкривають різні проблеми соціальних мереж і медійну тематику (1, 2, 3);

2 експертні дискусії провели щодо проблем модерування контенту в соціальних мережах (1, 2).

МЕДІЙНА ОСВІТА

МЕДІЙНА ОСВІТА —

ВАЖЛИВА ЧАСТИНА РОБОТИ ЦЕДЕМ ІЗ МОМЕНТУ ЗАСНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ. МИ РЕГУЛЯРНО ОРГАНІЗОВУЄМО ОСВІТНІ КУРСИ З МЕДІЙНОГО ПРАВА ДЛЯ ЖУРНАЛІСТІВ, СТУДЕНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ ТА АКТИВНИХ ГРОМАДЯН.

ОСВІТНЯ ПІДТРИМКА ЖУРНАЛІСТІВ ФІЛІЙ СУСПІЛЬНОГО МОВНИКА ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ЖУРНАЛІСТІВ

Наші експерти допомогли команді Суспільного та регіональним журналістам підвищити рівень знань про загальні питання, пов'язані з медійним законодавством, доступ до публічної інформації, захист журналістських джерел, авторське право та дотримання балансу між свободою вираження поглядів і приватністю, застосування ШІ, підтримку ментального здоров'я тощо.

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ

Медіаграмотність, розвиток критичного мислення громадян, протидія дезінформації — актуальні та важливі напрями нашої роботи.

У 2023 році, як і в попередні роки, ми тісно співпрацювали з Міністерством культури та інформаційної політики України і Центром стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки. У партнерстві ми продовжили

4 серії **тренінгів** провів ЦЕДЕМ для журналістів національних та регіональних видань і представників медіа;

100+ **учасників** — члени команди Суспільного, серед яких журналісти, редактори, аналітики, продюсери та інші фахівці, а також регіональні журналісти, студенти-журналісти та викладачі факультетів журналістики;

55 **консультацій** **надали**, серед яких **адресні консультації** у відповідь на звернення через електронну пошту і гарячу лінію та **опубліковані консультації** на сайті ЦЕДЕМ щодо роботи журналістів у правовому полі;

5 **освітніх онлайн-тестів** підготували щодо захисту персональних даних (**1, 2**), імплементації **медійного законодавства**, впливу інформації на **дітей** і **висвітлення війни**;

34 **інфографіки** **створили: 2 інфографіки** про типи публікацій, які блокуються на Facebook та Instagram, а також інструменти такого блокування; 17 інфографік у форматі каруселі для соціальних мереж (**1, 2, 3, 4**) про забезпечення доступу до свого облікового запису Facebook; **12 інфографік**, присвячених огляду взаємодії ЦЕДЕМ зі службою підтримки Meta; **3 інфографіки** про авторство на інтерв'ю.

освітній проєкт «Школа протидії дезінформації». Його мета — підвищення рівня стійкості суспільства до зовнішніх інформаційних впливів шляхом навчання державних службовців стратегічних комунікацій та протидії дезінформації.

Ми також співпрацювали з національним проєктом із медіаграмотності «Фільтр», щоб покращити координацію зусиль із медіаграмотності в Україні.

Протягом 2023 року «Фільтр» створив багато освітніх матеріалів для широкої громадськості, об'єднавши теми медіаграмотності з обговоренням психічного здоров'я, історії та культури, висвітлюючи широкий спектр проблем, актуальних для української громадськості. На основі власних матеріалів проєкт заснував журнал [«Про життя України»](#). Журнал складається з трьох спецпроєктів, серед яких «Справжні обличчя відомих українців», «Розвінчані міфи з СРСР» та «Невідома українська історія». Загалом видано 150 примірників журналу, які передано для розповсюдження до Міністерства культури та інформаційної політики України.

До Міжнародного дня молоді команда «Фільтру» організувала програму під назвою «Filter Easy: як виявляти фейки та створювати якісний контент». Модулі стосувалися різноманітних тем — від виробництва відео до проблем, пов'язаних із регулюванням ЗМІ на таких платформах, як Telegram і соціальні мережі, а також розуміння інформаційної війни. Ігор Розкладай, заступник директора ЦЕДЕМ, детально розповів про регулювання платформ.

У співпраці із Суспільним мовником і ПРООН «Фільтр» підготував урок, присвячений суспільним стереотипам, мові ворожнечі щодо переселенців і тактиці дезінформації. Під час війни вчителі стикаються з труднощами й часто не мають можливості створити власні уроки з медіаграмотності. Розроблений «Фільтром» урок покликаний допомогти вчителям висвітлювати тему медіаграмотності для дітей.

Загалом «Фільтр» виготовив і розповсюдив 310 навчальних матеріалів, провів 2 майстер-класи для молоді про відповідальне створення та поширення контенту і 2 освітні прямі трансляції в Instagram (відео 1 «Як маніпулятивний переклад може допомогти поширювати дезінформацію», відео 2 «Журналістика під час війни»). Понад 150 користувачів приєдналися до онлайн-трансляцій, ще більш як 2500 користувачів переглянули відео після трансляції.

Також «Фільтр» провів Урок національної єдності, який транслювався на YouTube та зібрав понад 70000 переглядів. Про масштаби національного проєкту свідчать цифри: з 1 квітня по 31 грудня 2023 року загальне охоплення в соціальних мережах сягнуло 6,1 млн користувачів.

НЕЗАЛЕЖНА МЕДІЙНА РАДА

Незалежна медійна рада (НМР) — постійний громадський моніторинговий і консультативний орган, створений 2016 року громадськими організаціями за ініціативи ЦЕДЕМ. Раду заснували Центр демократії та верховенства права, Інститут масової інформації, Інтерньюз-Україна, Детектор Медіа та Фондація «Суспільність».

У 2023 році Незалежна медійна рада продовжила підтримувати високі стандарти журналістики, зокрема: **розглянула 4 скарги та видала 3 висновки** щодо порушення журналістських стандартів, медійного законодавства тощо.

ОКРІМ ТОГО, НЕЗАЛЕЖНА МЕДІЙНА РАДА ЗА СПРИЯННЯ ЦЕДЕМ:

Підготувала 2 рекомендації:

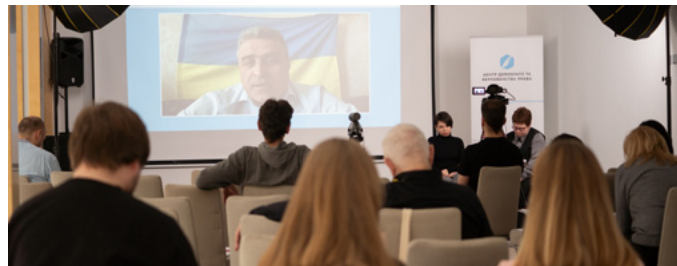
- [Рекомендація № 19. Як медіа добирати незалежних та компетентних експертів;](#)
- [Рекомендація № 20. Цифрова безпека журналістів \(і не тільки\) в умовах війни.](#)

Провела 3 заходи:

- [Журналістика на деокупованих територіях: українські реалії;](#)
- [Чи можуть ексжурналісти проросійських медіа повернутися у професію: ЦЕДЕМ та Незалежна медійна рада провели експертну дискусію;](#)
- [Презумпція невинуватості: етичні виклики в розслідувальній журналістиці.](#)

Порушила актуальні теми у 3 заявах, зокрема:

- [Заява](#) «Повернення в український телефір співучасників проросійської пропаганди — неприйнятне»;
- [Заява](#) «Закликаємо медіа не висвітлювати Олімпійські ігри 2024 року, якщо до них допустять росіян та білорусів»;
- [Заява](#) щодо неприпустимості транслювання в Україні контенту кабельних провайдерів російською мовою.

НАПРЯМ «ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО»

ЦЕДЕМ СПРИЯЄ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА АКТИВНИХ І ВІДПОВІДАЛЬНИХ ГРОМАДЯН ТА ПРАЦЮЄ ЗАРАДИ ЗМІЦНЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ.

МИ СТВОРЮЄМО ПЛАТФОРМУ ДЛЯ НАВЧАННЯ, ЗНАЙОМСТВА Й ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДСЬКИХ АКТИВІСТІВ ДЛЯ ПОТУЖНИХ ПРОЄКТІВ. У МЕЖАХ НАПРЯМУ НАША ОРГАНІЗАЦІЯ СПРИЯЄ ЗМІЦНЕННЮ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ ТА ПРАЦЮЄ НАД ПРОЄКТАМИ, МЕТА ЯКИХ — ПОКРАЩИТИ ПРАВОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА, ПОСИЛИТИ ЇХНЮ ІНСТИТУЦІЙНУ ТА АДВОКАЦІЙНУ СПРОМОЖНІСТЬ, А ТАКОЖ ПІДВИЩИТИ ОСОБИСТУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ГРОМАДЯН У СФЕРІ ЗДОРОВ'Я ТА ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ.

ІНІЦІАТИВА СЕКТОРАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ

ЦЕДЕМ працює над реалізацією проєкту «Ініціати-ва секторальної підтримки громадянського суспільства України» з 2019 року. Проєкт реалізується ІСАР «Єднання» у консорціумі з Українським незалежним центром політичних досліджень (УНЦПД) і ЦЕДЕМ. У 2023 році проєкт було продовжено ще на один рік — до вересня 2025 року.

Мета Ініціативи — покращити середовище діяльності громадянського суспільства та зміцнити інституційні спроможності ОГС для підвищення самозарядності громадського сектору в Україні.

АДВОКАЦІЙНІ КАМПАНІЇ

У 2023 РОЦІ МИ РЕАЛІЗУВАЛИ АДВОКАЦІЙНІ КАМПАНІЇ:

1. Запровадження механізму відсоткового відрахування в Україні

Механізм відсоткового відрахування — це інструмент, завдяки якому громадяни, які сплачують податок із доходу фізичних осіб, можуть спрямувати невелику частку цього податку на користь певних громадських організацій.

У межах кампанії розроблено законопроєкти, що запроваджують відсоткове відрахування, а також підзаконні акти, що регулюють цей процес. Також ми проводимо інформаційну кампанію, пояснюючи, що таке відсоткова філантропія та як вона працює. У 2023 році продовжували комунікацію з парламентським комітетом для обґрунтування актуальності механізму в умовах воєнного стану.

2. Покращення законодавства у сфері волонтерської діяльності

Ми розробили та забезпечили ухвалення законопроектів, що сприяють розвитку волонтерства в Україні та забезпечують права волонтерів. Окрім того, поширювали інформацію про культуру волонтерства в Україні, підписали [Меморандум про партнерство та співробітництво з Національною соціальною сервісною службою України \(НССУ\)](#).

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

підготували та презентували оновлений [Розділ 5 «Розвиток волонтерської діяльності»](#) [Карти правових реформ для громадянського суспільства в Україні](#);

випустили 2 спільні заяви: [спільну заяву 33 організацій](#) щодо необхідності забезпечення права волонтерів, які постраждали під час надання волонтерської допомоги в зонах бойових дій, на отримання одноразової грошової допомоги від держави та [спільну заяву 29 організацій](#) щодо необхідності поновлення права волонтерів, які постраждали під час надання допомоги цивільним у зонах бойових дій, на отримання грошової допомоги від держави;

провели 2 опитування: [опитування волонтерів](#), які постраждали внаслідок бойових дій, та [опитування](#) щодо правових питань, пов'язаних із діяльністю волонтерів;

провели дискусійну панель [«Як нам залишитися країною волонтерів»](#) під час Форуму розвитку громадянського суспільства «Обриси майбутнього»;

розробили та поширили [шаблон договору про провадження волонтерської діяльності](#), а саме його варіанти для [органів місцевого самоврядування](#) й [органів державної влади](#) та для громадських організацій і благодійних організацій;

презентували видання [«Путівник з волонтерства в Україні: законодавство, менеджмент та найкращі практики»](#) (створено в партнерстві з НССУ та Українською волонтерською службою);

запустили [флешмоб подяки волонтерам та організаціям](#), які залучають волонтерів, через [відеоролик](#);

розробили та [проадвокатували реєстрацію в Парламенті проекту Закону України № 10040 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо підтримки волонтерської діяльності в умовах воєнного стану»](#). Після ухвалення законопроект звільнить від оподаткування ПДФО та військовим збором витрати громадських об'єднань і благодійних організацій, інших неприбуткових організацій на страхування життя і здоров'я волонтерів на час їхньої волонтерської діяльності;

стали співорганізаторами та учасниками [навчального туру до Польщі](#) з вивчення досвіду розвитку культури волонтерства.

3. Спрощення міграційних процедур для іноземних волонтерів

Ми працювали над покращенням міграційної політики для іноземних волонтерів, підготували аналітичні матеріали [«Про що слід подбати організації, яка залучає волонтера-іноземця»](#) та провели низку зустрічей з експертами та стейкхолдерами для формування концепції розв'язання проблеми ([Розділ 5 Карти Правових реформ для ОГС, оновлений](#)).

4. Зниження ризиків для ОГС, що виникають внаслідок імплементації законодавства у сфері відмивання коштів і протидії фінансуванню тероризму

Ми допомагали ОГС підвищувати свої знання законодавства у сфері банківського обслуговування, розв'язувати проблеми, з якими стикається сектор при отриманні коштів з-за кордону, долучилися до формування Методології визначення кінцевого бенефі-

ціарного власника юридичними особами (розділ для неприбуткових організацій) і разом із Міністерством юстиції та Міністерством фінансів України провели навчання з її застосування. Почали незалежну самооцінку неприбуткових організацій за розробленою нами й погодженою Державною службою фінансового моніторингу України методологією, налагоджували діалог між представниками банків, держорганів і неприбуткових організацій, проводили спільні з державними органами публічні заходи та навчання. Брали участь у міжнародних заходах як спікери та організатори, а ще долучилися до оновлення Рекомендації 8 Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей (Financial Action Task Force on Money Laundering, FATF). Підписали Меморандум про співробітництво з Академією фінансового моніторингу України. Увійшли до складу Керівного комітету проєкту «Зміцнення заходів, направлених на запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму в Україні» Офісу Ради Європи в Україні.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

організували [спільний навчальний візит ОГС і державних органів](#) до Німеччини в партнерстві з Міністерством внутрішніх справ Німеччини, Міністерством закордонних справ України та ГО «ВЕНРО» (Німеччина);

у співпраці з Міністерством фінансів України [розробили розділ](#), присвячений [неприбутковим організаціям](#), для [Методології визначення юридичною особою](#) кінцевого бенефіціарного власника;

провели воркшоп «Як ОГС пройти рифи фінансового моніторингу в буремному морі воєнного стану та процесів відновлення» в межах XII щорічного Форуму розвитку громадянського суспільства «Що дасть нам силу»;

розробили й погодили з Державною службою фінансового моніторингу України Методологію незалежної оцінки сектору неприбуткових організацій на ризики у сфері протидії відмиванню коштів та запобігання фінансуванню тероризму (ВК/ФТ) і почали проведення оцінки сектору відповідно до цієї методології. Звіт, підготовлений ЦЕДЕМ за результатами зазначеного оцінювання, увійде до офіційного звіту наступного раунду Національної оцінки ризиків у 2025 році;

стали співорганізаторами й спікерами міжнародної конференції [«Забезпечення цілісності та стійкості фінансової системи України»](#), RUSI, Лондон;

узяли участь у [двох міжнародних конференціях із питань законодавства у сфері фінансового моніторингу](#), організованих Державною службою фінансового моніторингу України;

подали до FATF свої рекомендації щодо вдосконалення Рекомендації 8 (частково враховані).

ПОКРАЩЕННЯ БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЛЯ ОГС У 2023 РОЦІ

Під час воєнного стану почастишали й стали системними випадки проблем із банківським обслуговуванням ОГС. Причини різноманітні, частина лежить у площині недостатньо чіткої комунікації між банками та клієнтами, частина — у міжнародних стандартах, які створили систему міжнародного фінансового моніторингу, ще інші — у національному законодавстві, направленому на запобігання фінансуванню тероризму та протидії відмиванню брудних грошей. ЦЕДЕМ сконцентрував свої зусилля на аналізі кейсів, законодавства, міжнародних стандартів і практик, проведенні навчання для ОГС і створенні роз'яснювальних матеріалів.

ПІДГОТУВАЛИ НИЗКУ АНАЛІТИЧНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ:

- Навіщо державі визначати кінцевих бенефіціарних власників ОГС та які настанови про це дає FATF;
- Фінансовий моніторинг при банківському обслуговуванні організації громадянського суспільства (ОГС); погляд банків;
- НБУ ухвалив істотні зміни до правил банківського фінмоніторингу: що потрібно знати ОГС;
- Банківські послуги для громадського сектору: короткий огляд пропозицій деяких українських банків;
- Нові (старі) правила фінансового моніторингу для РЕР і тих, хто поряд: як це вплине на ОГС.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

провели закриту експертну дискусію «Проблеми банківського обслуговування ОГС та шляхи їх вирішення» за участі міжнародних експертів і банків України;

провели тренінг «Фінмоніторинг без стресу: як ОГС оминати проблеми з банківським обслуговуванням»;

провели експертну зустріч «Банківські послуги для НПО»;

запустили постійне опитування про проблеми з банківським обслуговуванням для ОГС і надали понад 15 консультацій ОГС;

підготували короткий огляд пропозицій українських банків для ОГС;

провели експертну дискусію «Як захистити ОГС від банківських викликів, породжених війною»;

провели серію тренінгів для ОГС і банків «Покращити банківське обслуговування, захистити ОГС від ризиків в сфері ВК/ФТ законодавства» (у партнерстві з Незалежною асоціацією банків України та Офісом Ради Європи в Україні);

провели воркшоп «Доступні банківські послуги для ОГС в умовах війни» в межах III Форуму правових реформ для ОГС «Стати сильнішими під час війни».

РЕГУЛЮВАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ОГС

Тема регулювання віртуальних активів і їх використання ОГС стала новою для ЦЕДЕМ у 2023 році.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

підготували та направили в Парламент два експертні висновки на законопроекти № 10225 та № 10225-1 про обіг віртуальних активів в Україні;

увійшли до робочої групи Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики з підготовки законопроекту про обіг віртуальних активів.

ВИКОРИСТАННЯ ОГС ІНСТРУМЕНТІВ ШІ

У 2023 ми запустили тренінги для ОГС із метою посилити організаційні та операційні спроможності організацій шляхом використання найсучасніших технологій, а також посилити знання про юридичні аспекти застосування ШІ.

ОСНОВНІ ЗАХОДИ:

- експертна дискусія «Штучний інтелект і організації громадянського суспільства» як додатковий захід Щорічного форуму «Штучний інтелект 2.0: регулювання та робота під час війни»;
- воркшоп «Штучний інтелект у громадському секторі: від законодавства до практики» в межах другого дня III Форуму правових реформ для ОГС «Стати сильнішими під час війни»;
- тренінг «Штучний інтелект для керівників та лідерів ОГС: мінімальний необхідний набір для ефективного менеджменту»;
- тренінг «Штучний інтелект для документування воєнних злочинів»;
- смартток «Штучний інтелект у відновленні України: інструменти для ОГС» у межах XII щорічного Форуму розвитку громадянського суспільства «Що дасть нам силу».

МЕНТОРСЬКА ПРОГРАМА

Ми прагнемо, щоб сталі ОГС передали свої знання та досвід менш досвідченим новоствореним організаціям. Протягом програми, яка триває понад пів року, ментори допомагають менті розвиватися та посилювати власні адвокаційні та інші спроможності. Після завершення програми менті долучаються до спільноти випускників. За чотири роки відбулося чотири менторські програми.

У 2023 році ми реалізували Менторську програму для підсилення адвокаційних та інших спроможностей організації громадянського суспільства з різних куточків України 4.0.

Упродовж восьми місяців (із лютого по вересень 2023 року) 20 сталих ОГС були наставниками (менторами) для 20 відібраних ОГС (менті) та допомагали їм розвиватися й посилювати адвокаційні та інші спроможності. Учасники представляли Львівську, Кіровоградську, Київську, Вінницьку, Дніпропетровську, Одеську, Житомирську, Закарпатську, Харківську, Полтавську області. Програма передбачала 20 годин обов'язкового та 10 годин факультативного навчання для менті, 6 навчальних годин для менторів. За цей час організації-менті розробили та частково втілили 19 адвокаційних планів.

ОЦІНКА ПРОГРАМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ-МЕНТОРАМИ:

- оцінка рівня знань про менторство **зросла з 6,5 до 8,7**;
- оцінка рівня знань і вмінь бути ментором / менторкою **зросла з 6,9 до 8,5**;
- **50 % менторів** відзначили, що менторство стало частиною їхнього життя;
- **42 % менторів** відзначили, що впевненіше почуватися, надаючи менторські послуги, і закріпили на практиці свій менторський досвід;
- **14 з 19** опитаних менторів готові в майбутньому надавати менторські послуги;
- загальна оцінка менторської програми менторами — **9,4 з 10**.

ОЦІНКА ПРОГРАМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ-МЕНТІ:

- оцінка рівня знань щодо адвокації **зросла з 3,3 (суб'єктивна оцінка менті свого рівня знань щодо адвокації на початку програми) до 7,9 (оцінка в кінці програми) (+4,6)**;
- оцінка рівня знань щодо гендерного та інклюзивного підходу **зросла з 5,3 (суб'єктивна оцінка менті свого рівня знань щодо гендерного та інклюзивного підходу на початку програми) до 7,6 (+2,3)**;
- оцінка спроможності самостійно розробляти та впроваджувати адвокаційні плани **зросла 8,1 з 10**.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

провели триденний офлайн-табір для учасників Менторської програми 4.0 і спільноти випускників, у якому взяло участь 60 осіб;

провели [підсумковий захід Менторської програми 4.0](#);

підготували [журнал](#) Менторської програми 4.0;

розробили [Мапу учасників спільноти Менторської програми](#);

провели панельну дискусію на III Форумі правових реформ для ОГС [«Менторство у тренді: які існують менторські програми для ОГС та як підвищити якість менторських послуг»](#);

зробили понад 50 публікацій (історії успіху, інформаційні та навчальні матеріали);

запустили набір на Менторську програму 5.0 (триватиме з березня по вересень 2024 року).

КАРТА ПРАВОВИХ РЕФОРМ ДЛЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Це аналітичний, візійний та [полісі-документ](#), що містить бачення громадського сектору пріоритетів реформування й покращення правового середовища для ОГС України на 2021–2025 роки.

ІІІ ФОРУМ ПРАВОВИХ РЕФОРМ ДЛЯ ОГС «СТАТИ СИЛЬНІШИМИ ПІД ЧАС ВІЙНИ»

У 2023 році ЦЕДЕМ провів [ІІІ Форум правових реформ для ОГС «Стати сильнішими під час війни»](#), який зібрав понад 200 офлайн-учасників і більш як 1500 онлайн-переглядів (відеозапис [1 день](#), [2 день](#)).

До форуму було залучено понад 20 спікерів, він складався з 9 панельних дискусій, одного смарттоку («Довіряй, але перевірай! Чому ОГС варто перевіряти своїх партнерів і як це робити»), 2 воркшопів («Доступні банківські послуги для ОГС в умовах війни», «Правове регулювання та застосування інструментів ШІ: найважливіше для ОГС»), 1 презентації, одноденного фасилітованого навчання для 17 організацій, які залучають волонтерів і здійснюють гуманітарну діяльність, яке складалося з трьох навчальних блоків.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

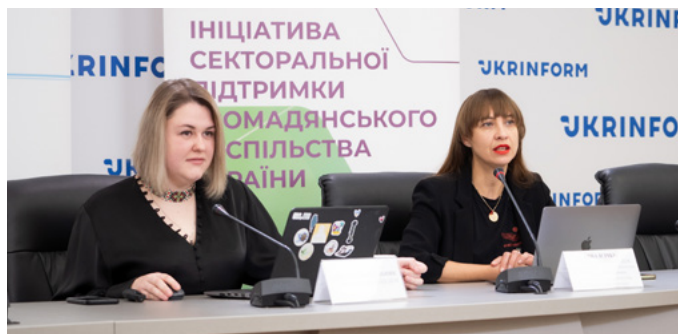
узяли участь у [розробленні Плану заходів на виконання Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства, затвердженого в лютому 2023 року](#);

у грудні 2023 року долучилися до майстерні Секретаріату Кабінету Міністрів України з планування наступного Плану заходів на 2025–2026 роки;

провели два [публічні експертні обговорення](#), що дозволило напрацювати оновлений [Розділ 5 «Розвиток волонтерської діяльності»](#) Карти правових реформ для ОГС.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

стали партнером проведення [Тижня громадянського суспільства](#);

підготували [відеоролик](#) про ключові засади подальших реформ для ОГС;

підготували серію роликів із виступами учасників Форуму ([1](#), [2](#), [3](#));

підготували [відеоролик](#) до Тижня громадянського суспільства.

ПЛАТФОРМА ЗА ПРАВОВІ РЕФОРМИ для ОГС

Це коаліція для координації зусиль ОГС, створена для того, щоб ОГС могли спільно адвокатувати та підтримувати впровадження позитивних правових змін для громадянського суспільства. Платформа за правові реформи для ОГС налічує **115 учасників**.

У 2023 році, незважаючи на війну, ЦЕДЕМ забезпечував інформаційну підтримку Платформи та проводив навчальні заходи, поширив серед членів Платформи **5 дайджестів**.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

провели серію вебінарів для учасників Платформи та інших ОГС про законодавство, оподаткування та фінансовий менеджмент для ОГС;

провели 4 інтерв'ю з організаціями-членами Платформи та іншими ОГС про їхні кейси успішної трансформації з моменту вторгнення й підготували серію інфографічних матеріалів із порадами («Як допомогти людям на прифронтових та окупованих територіях», «Як бути центром координації індивідуальних волонтерів», «Як відбудувати приміщення та організацію», «Як і навіщо одній команді працювати з різних країн»);

провели тренінг із питань укладання організацією договорів із волонтерами;

надавали консультації з питань створення своєї організації, зокрема для потреб залучення волонтерів та організації волонтерської діяльності.

РОЗВИТОК КОАЛІЦІЙ І СПІЛЬНОТ

ЦЕДЕМ допомагає спільнотам і коаліціям ОГС, об'єднаним заради більш ефективної та масштабної діяльності.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

у 2023 році завершили 10-місячну навчальну програму з розвитку організаційних спроможностей ОГС і їх коаліцій через інструменти організаційного коучингу;

опублікували журнал з історіями учасників програми.

БЕЗПЕКА АКТИВІСТІВ, ВОЛОНТЕРІВ, ЛІДЕРІВ І ЛІДЕРОК ОГС

Ми продовжили розвивати культуру турботи про безпеку ОГС і їхніх лідерів, активістів, волонтерів, адже за будь-яких обставин, а особливо в умовах воєнного часу тримаємо фокус на зміцненні спроможності ОГС протистояти цифровим, фізичним, правовим і ментальним загрозам своїй діяльності.

У 2023 році ми провели 13 освітніх заходів (тренінгів, вебінарів, лекцій, панельних дискусій). Налагодили координаційно-комунікаційні майданчики для співпраці правозахисних організацій та інших ОГС із представниками Міністерства внутрішніх справ України, а також Секретаріатом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Також ми розвивали Мережу надавачів правової допомоги ОГС. У 2023 році посилили розбудову Мережі та сприяли мережуванню як такому.

Для цього ми:

- провели серію [офлайн-зустрічей](#);
- провели опитування потреб і запитів надавачів правової допомоги ОГС.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

розробили й [презентували Світлофор безпеки активістів та ОГС](#);

створили [базу даних матеріалів](#) із питань безпеки для ОГС;

[провели щорічну Школу безпеки для ОГС та активістів](#), а також [тренінг із першої домедичної допомоги для них](#);

підготували серію з трьох відео для соціальних мереж із цифрової безпеки: [«Небезпеки фішингу та як їх уникнути»](#), [«Про правильність застосування паролів»](#), [«Про те, як подбати про захист від вірусів»](#);

провели [більше ніж 60 годин експертних консультацій для 10 громадських організацій](#) із питань фізичної, цифрової та ментальної безпеки ОГС;

розробили й презентували [Методичний посібник із цифрової безпеки](#);

розробили й презентували [Методичний посібник із фізичної безпеки](#);

провели панельну дискусію на III Форумі правових реформ для ОГС [«Чому безпека досі не в пріоритеті для ОГС?»](#);

підвищували культуру проведення [безпекових аудитів](#) і проводили [зустрічі безпекових офіцерів](#);

зробили більше ніж 30 публікацій на безпекову тематику.

СПІВПРАЦЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА, ВЛАДИ ТА БІЗНЕСУ

У 2023 році ЦЕДЕМ провів **Третій щорічний конкурс історій «Громадянське суспільство, бізнес та влада — кращі практики співпраці»**, який став продовженням [інформаційної кампанії](#) «Громадянське суспільство та влада — кращі практики співпраці», проведеної у 2020 році, та [інформаційної кампанії](#) «Громадянське суспільство, бізнес та влада — кращі практики співпраці», яка відбулася у 2022 році.

Партнерами конкурсу виступили Міністерство культури та інформаційної політики України та Секретаріат Кабінету Міністрів України, Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України та Національна соціальна сервісна служба України.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

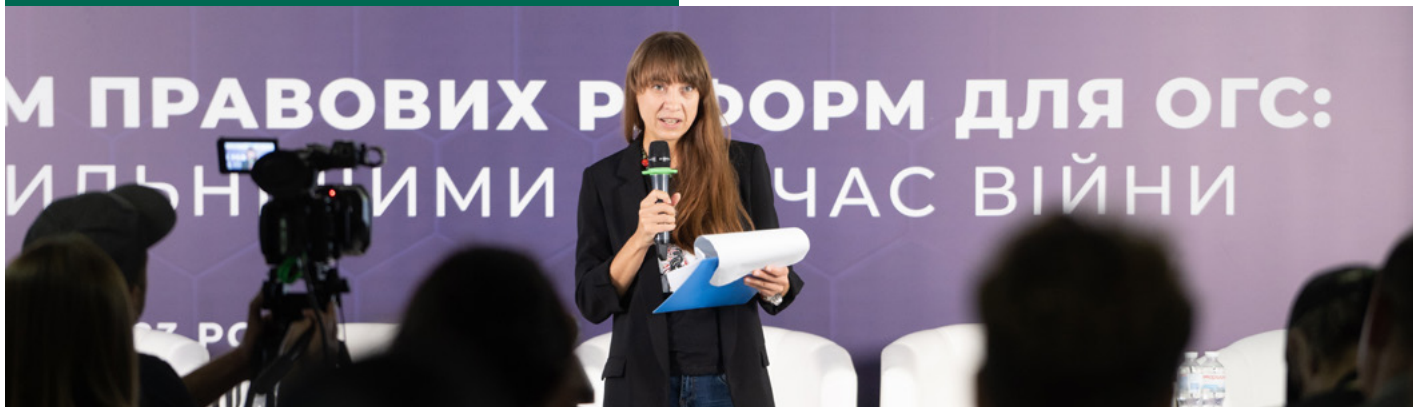
за результатами конкурсу, на який надійшло **115 заявок із 22 областей України**, ми **відібрали 37 проєктів-переможців**, розповіді про яких увійшли до Збірника історій «Громадянське суспільство, бізнес та влада — кращі практики співпраці»;

створили **серію із 6 роликів** на основі історій зі Збірника історій 2022 року.

ІНШІ АКТИВНОСТІ 2023 РОКУ

- захищали громадянське суспільство від загроз й утисків: ЦЕДЕМ став [співініціатором спільної заяви ОГС](#) про загрози урядового законопроекту «Про добровільне лобювання» (більше ніж 250 підписантів) і ввійшов до робочої групи на базі парламентського Комітету правової політики для доопрацювання тексту законопроекту;
- узяли участь у різноманітних міжнародних конференціях, зокрема [URC](#), Лондон; форумі [Chatham House](#), Львів; форумі [«Пошук майбутнього через Барометр громадянського суспільства»](#) в країнах Східного партнерства, Тбілісі; форумі в Зальцбурзі; саміті Програми «Відкритий Уряд», Таллінн; [«Відновлення та об'єднання української держави та суспільства»](#) в межах АСТ NOW Mayors Conference, Брюссель; [воркшопі стейкхолдерів із питань протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму у країнах Східного Партнерства та Європи](#), Варшава тощо;
- узяли інтерв'ю в [посла Австрії в Україні](#) про роботу австрійських ОГС в Україні;
- підготували інформаційний матеріал [«Новели електронного суду: як вони впливають на ОГС»](#);
- випустили останні два епізоди першого сезону та всі епізоди другого сезону [аудіоподкасту «Пігулка еволюції»](#). Подкаст увійшов у [топ популярних](#) подкастів в Україні;
- підготували 35 експертних висновків на нормативно-правові акти та проєкти нормативно-правових актів;
- провели 15 консультацій для ОГС із питань реєстрації, діяльності та оподаткування;
- стали співорганізаторами [XII щорічного Форуму розвитку громадянського суспільства України «Що дасть нам силу»](#), провели 2 публічні заходи на теми ШІ та фінансового моніторингу, узяли участь у панелі, організованій Секретаріатом Кабінету Міністрів України.

100 ВЧИНКІВ ВІДПОВІДАЛЬНИХ ГРОМАДЯН

«100 ВЧИНКІВ ВІДПОВІДАЛЬНИХ ГРОМАДЯН» — ДОВГОСТРОКОВИЙ ПРОЄКТ, ЯКИЙ РЕАЛІЗУЄ КОМАНДА ЦЕДЕМ ІЗ 2021 РОКУ. ВІН ПЕРЕДБАЧАЄ СТВОРЕННЯ СПИСКУ 100 ВЧИНКІВ ВІДПОВІДАЛЬНИХ ЛЮДЕЙ, ЯКІ ПОЗИТИВНО ЗМІНЮЮТЬ ЯК СВОЄ ЖИТТЯ, ТАК І ЖИТТЯ СІМ'Ї, ГРОМАДИ, МІСТА.

У 2023 році ЦЕДЕМ завершив активну фазу реалізації проєкту «100 вчинків відповідальних громадян», що передбачала створення списку 100 вчинків відповідальних людей, змінотворців, які змінюють своє життя та життя громади, міста, країни на краще.

ПРОТЯГОМ 2023 РОКУ МИ ЗБИРАЛИ Й ПУБЛІКУВАЛИ КОРИСНІ ПОРАДИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ УКРАЇНЦІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА НАТХНЕННІ ІСТОРІЇ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНИХ ГРОМАДЯН — ЗВИЧАЙНИХ ЛЮДЕЙ, ЧІЇ ДІЇ МАЮТЬ ЗНАЧНИЙ ВПЛИВ ЯК НА ЇХНЕ ЖИТТЯ, ТАК І НА ЖИТТЯ ЛЮДЕЙ НАВКОЛО, А САМЕ:

- [історію відповідальності про популяризаторку свідомого споживання;](#)
- [поради щодо того, чи доречно святкувати в умовах війни;](#)
- [історію відповідальності про чоловіка, що зміг відмовитися від шкідливих звичок і натомість ввів корисні звички, спорт та фізичну активність, став тренером і почав популяризувати спорт серед дітей та молоді;](#)

МЕТА ПРОЄКТУ — СПОНУКАТИ ЛЮДЕЙ БУТИ ВІДПОВІДАЛЬНИМИ, НАДАВАТИ ЇМ ПРИКЛАД І ПОКАЗУВАТИ СВОЇМИ ВЧИНКАМИ ТА ВЧИНКАМИ ІНШИХ ЛЮДЕЙ, ЩО ТАКЕ БУТИ ВІДПОВІДАЛЬНИМИ.

- [історію відповідальності про американця, що сприяв міжнародній підтримці та донатам для України з перших днів повномасштабного вторгнення;](#)
- [історію про українських дівчат-підлітків, які розробили додатки для українських біженців;](#)
- [історію про лікаря-анестезіолога, що встигає рятувати новонароджених у реанімації та українських захисників на фронті;](#)
- [історію про волонтерку, яка організовує комплексну евакуацію для людей із прифронтових територій та допомагає облаштувати життя на новому місці;](#)
- [історії громадян, які рятували людей із підтоплених районів Херсонщини та Миколаївщини після підриву дамби Каховської ГЕС;](#)
- [історії українських дітей, які всіма можливими способами сприяють перемозі України;](#)
- [історію екоактивіста, який очищує ріки й ліси та організовує волонтерські ініціативи.](#)

Ми [презентували список 100 вчинків відповідальних громадян](#). До презентації долучилися герої відповідальних вчинків, наші амбасадори та медійні партнери проекту. Учасники обговорили відповідальність в українському суспільстві, зміни, що відбуваються з відповідальністю українців після початку повномасштабної війни, поділилися власним досвідом приходу до відповідального способу життя та підбили підсумки проекту. Далі разом з учасниками ми презентували [список 100 вчинків відповідальних громадян, що містить дев'ять категорій](#): здоров'я, сім'я, громада, країна, планета, робота, безпека, соціум, розвиток.

Ми провели **5 відповідальних бесід**, під час яких експерти ділилися практичними порадами, навичками й досвідом з актуальних для українців тем, таких як [«Статеве виховання дітей та молоді»](#), [«Відновлення об'єктів інфраструктури»](#), [«Культура медичних обстежень в Україні»](#), [«Фінансова грамотність для дітей»](#), [«Як змінити професію під час війни»](#).

Окрім того, разом із нашим медійним партнером «The Ukrainians» випустили [13 кепшнвідео](#), об'єднаних метою згуртувати, надихнути до змін і відповідальних вчинків українських громадян.

ПІДГОТУВАЛИ Й ОПУБЛІКУВАЛИ ІНТЕРВ'Ю ТА ЛОНГРИДИ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІ ВЧИНКИ:

- [інтерв'ю на тему відповідального виховання дітей з представником нової української школи Антоном Атаманчуком;](#)
- [інтерв'ю на тему інклюзії з громадською активісткою, що допомагає людям із травмами спинного мозку, Уляною Пчолкіною;](#)
- [історію про урбаністів, що встановили блокпост у Тбілісі;](#)
- [історію про благодійну крамницю «Ласка»;](#)
- [інтерв'ю про БФ «Старенькі» та його діяльність під час війни.](#)

СПІВПРАЦЮВАЛИ З УКРАЇНСЬКИМ МЕДІА «#SHOTAM», СТВОРИВСЯ ТА ОПУБЛІКУВАВСЯ:

- [інтерв'ю з Антоном Зіміним, дніпрянином, що допомагав розбирати завали після ракетного удару в Дніпрі;](#)

- [інтерв'ю з генеалогом-дослідником Ігорем Розкладаєм;](#)
- [історію про збереження культурної спадщини з ініціативою «Спадщина.UA»;](#)
- [анімований відеоексплейнер про те, як діяти в разі булінгу;](#)
- [дизайнерський лонгвід про 4 волонтерські ініціативи, що займаються відбудовою України;](#)
- [анімаційний відеоексплейнер, як допомогти скласти скаргу чи звернення в разі проблеми з отриманням якісних комунальних послуг;](#)
- [анімоване відео про проєкт «100 вчинків відповідальних громадян».](#)

У ПАРТНЕРСТВІ З PR-АГЕНЦІЄЮ «M&R COMMUNICATIONS» ПРОВЕЛИ ІНФОРМАЦІЙНУ КАМПАНІЮ, У МЕЖАХ ЯКОЇ ОПУБЛІКУВАЛИ МАТЕРІАЛИ:

- [Як покращити психологічний стан дитини під час війни;](#)
- [Вигорання під час війни: як залишатися ефективним на роботі;](#)
- [Боротьба з корупцією: яких заходів українці можуть вжити вже зараз;](#)
- [Внесок в майбутнє: під час війни 38 % українців щоденно роблять відповідальні вчинки;](#)
- [Кожен п'ятий українець вважає Зеленського та ЗСУ](#)

[взірцями відповідальності — результати опитування.](#)
Ініціювали вихід 20 публікацій у пабліках і в блогерів, а також 6 розширених матеріалів (інтерв'ю, колонка, експертна думка) у медіа.

Спільно з «Gradus Research Company» провели [дослідження](#) «Портрет відповідального українця», щоб вивчити сприйняття українцями відповідальних вчинків.

В [етері](#) «Громадського радіо» амбасадорка проєкту з Луцька Іванна Романюк і преспартнерка проєкту Софія Сорокіна обговорили проєкт «100 вчинків відповідальних громадян», результати дослідження на тему відповідальності, проведеного спільно з «Gradus Research Company», та що саме уособлює відповідальність для українців.

КАМПАНІЯ «ЗА БЕЗПЕЧНІ ДОРОГИ»

В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ, ДЕМОГРАФІЧНОЇ Й ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ ЗМЕНШЕННЯ ТРАВМАТИЗМУ Й СМЕРТНОСТІ НА ДОРОГАХ СТАЄ ЩЕ БІЛЬШ АКТУАЛЬНИМ Й НАГАЛЬНИМ. ТОМУ У 2023 РОЦІ КАМПАНІЯ «ЗА БЕЗПЕЧНІ ДОРОГИ» ПРОДОВЖУВАЛА ПРАЦЮВАТИ НАД ДОСЯГНЕННЯМ ЦЬОЇ СПІЛЬНОЇ МЕТИ. МИ СПІВПРАЦЮВАЛИ З ІНШИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ТА АДВОКАТУВАЛИ ТАКТИЧНІ Й СТРАТЕГІЧНІ ЗМІНИ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ.

ПОВЕРНЕННЯ ШТРАФУ ЗА ПЕРЕВИЩЕННЯ ШВИДКОСТІ НА ПОНАД 50 КМ/ГОД

Через «технічно-юридичну помилку» в процесі законотворчості при внесенні змін до Кодексу про адміністративні правопорушення штраф за перевищення швидкості на понад 50 км/год (1700 грн) випадково

припинив своє юридичне існування із 1 січня 2022 року. Станом на червень 2023 року, через півтора року, Верховна Рада України досі не виправила помилку. ЦЕДЕМ вирішив вплинути ситуацію. Спільно з п'ятьма організаціями-учасницями Кампанії ми надіслали серію адвокаційних листів, виготовили й передали народним депутатам спеціальну пояснювальну листівку й провели зустрічі. У результаті у вересні Парламент вніс відповідні зміни й повернув штраф у Кодекс.

Рівень користування ременями безпеки серед водіїв у містах України

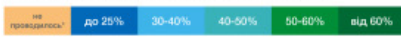
2023

Вибірка
30260 водіїв

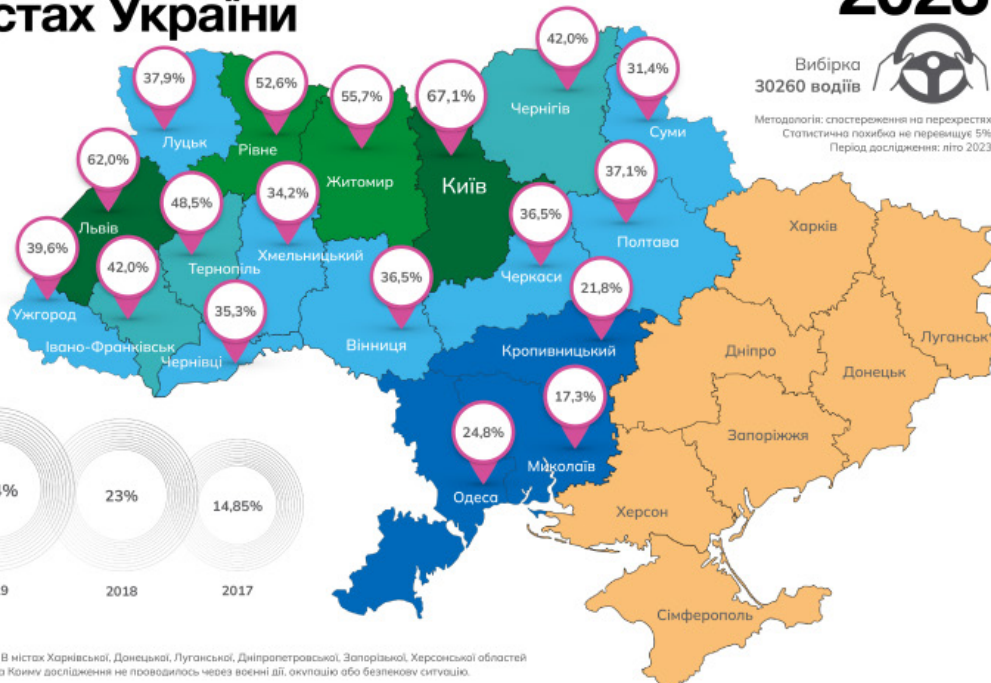
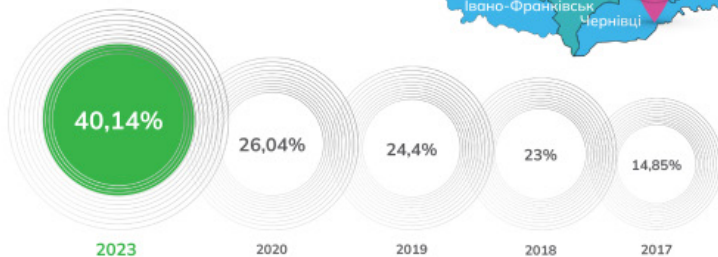
Методологія: спостереження на перехрестях.
Статистична похибка не перевищує 5%.
Період дослідження: літо 2023.

Рівень користування в конкретному регіоні, %:

Дослідження рівня користування ременями безпеки серед водіїв у містах України у 2023 році проводили Центр демократії та верховенства права (ЦЕДЕМ) спільно з громадською організацією "Віжн Zero" (Vision Zero) в рамках Кампанії «За безпечні дороги».

Середній показник користування ременями безпеки водіями у містах України, %:

* В містах Харківській, Донецької, Луганської, Дніпропетровської, Закарпатської, Херсонської областей та Криму дослідження не проводилось через воєнні дії, окупацію або безпекову ситуацію.

РЕМЕНІ БЕЗПЕКИ: ЗНАЧНИЙ ПРОГРЕС, АЛЕ ВЕЛИКИЙ ШЛЯХ ЦЕ ПОПЕРЕДУ

Після дворічної перерви, улітку 2023 року, ЦЕДЕМ і партнерська ГО «Vision Zero» провели чергове дослідження фактичного рівня користування ременями безпеки. Дослідження проводилося, як завжди, методом спостереження й охопило 30260 водіїв у 18 містах України, де це дозволяла зробити безпекова ситуація. У результаті середній показник користування ременями безпеки у 2023 році становив 40,14 %, що на 14,1 пункту вище порівняно з 2020 роком, коли пристібалися в середньому 26,04 % водіїв. Деталі та інфографіка на [сайті ЦЕДЕМ](#).

СОЦІОЛОГІЯ: БІЛЬШІСТЬ ГРОМАДЯН ПІДТРИМУЮТЬ ПІДВИЩЕННЯ ШТРАФІВ ЗА ШВИДКІСТЬ

У червні 2023 року ЦЕДЕМ замовив участь у національному соціологічному опитуванні. Виявилось, що переважна частина громадян вважає, що в Україні потрібно підвищувати штрафи за перевищення дозвільної швидкості руху.

Позитивно відповіли на питання «Наскільки ви підтримуєте збільшення штрафів за перевищення швидкості руху на дорогах, якщо перевищення буде складати...»:

- 10 км/год і більше — 54 % опитаних;
- 20 км/год і більше — 69 %;
- 30 км/год і більше — 79 %;
- 40 км/год і більше — 82 %;
- 50 км/год і більше — 86 %.

Станом на 2023 році в Україні за перевищення швидкості до 20 км/год не було передбачено штрафу взагалі, за перевищення від 21 до 50 км/год штраф становив 340 грн, а на понад 50 км/год — 1700 грн. Результати соціологічного дослідження, [опубліковані на сайті ЦЕДЕМ](#), ми надіслали народним депутатам України й поширили в медіа.

АДВОКАЦІЯ СИСТЕМНИХ ЗМІН ДО ЗАКОНОДАВСТВА

Верховна Рада України в умовах воєнних дій перейшла в закритий режим роботи. Незважаючи на це, нам вдалося підтримувати й розвивати контакти з парламентарями та помічниками народних депутатів у двох комітетах, ключових у сфері безпеки дорожнього руху, — Комітеті з питань правоохоронної діяльності та Комітеті з питань транспорту та інфраструктури.

За 2023 рік ми провели 24 адвокаційні зустрічі й консультації з представниками Парламенту та центральних органів виконавчої влади, підготували й надіслали 13 офіційних листів із супровідними документами. Зокрема, підготували й передали пакет законодавчих документів для внесення змін у систему штрафів за перевищення швидкості. Попри підтримку й активність деяких народних депутатів, керівництво комітетів не оцінило наші пропозиції як актуальні в умовах воєнного стану. Ми маємо намір продовжити адвокаційні та просвітницькі активності у 2024 році.

АНАЛІТИЧНІ МАТЕРІАЛИ ТА СТАТТІ

- аналітичний огляд «Реформування системи санкцій за порушення Правил дорожнього руху в Україні» на [сайті ЦЕДЕМ](#) і в друкованій версії;
- інфографіка «Штрафні бали в країнах Європи» на [сайті ЦЕДЕМ](#);
- стаття Віктора Загреби й Максима Шульги «Як нова система контролю швидкості рятує життя водіїв та пасажирів на дорогах ЄС» на [сайті «Хмарочос»](#);
- стаття Івана П'ятака «Чому українське законодавство не цінує людські життя на дорогах і що з цим робити» на [сайті «Українська правда»](#);
- стаття Івана П'ятака «Перевищення швидкості. Чому найсмертоносніше порушення ПДР має найменше покарання?» на [сайті «Українська правда»](#).

КИЇВ БЕЗ ТЮТЮНОВОГО ДИМУ

У МЕЖАХ ПРОЄКТУ «КИЇВ БЕЗ ТЮТЮНОВОГО ДИМУ» ЦЕДЕМ ПІДТРИМУЄ ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ І З 2010 РОКУ БОРЕТЬСЯ З ВЖИВАННЯМ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ.

У 2023 році разом із ГО «Життя» ми продовжили адвокацію імплементації міжнародних стандартів політики контролю за тютюном. Юристи ЦЕДЕМ брали активну участь у круглих столах, експертних обговореннях,

пресконференціях щодо законодавчого врегулювання впливу тютюнової індустрії на державу політику у сфері охорони здоров'я та податків. Продовжили надавати юридичні консультації, аналізувати нормативно-правові акти, законопроекти, рішення уряду тощо для партнерів із громадського сектору, народних депутатів, міністерств і відомств, а також досліджувати судову практику для оцінювання дотримання норм законодавства у сфері контролю над тютюном і Закону № 1978-ІХ, зокрема.

Щоб пояснити переваги нових норм законодавства та їхній позитивний вплив на здоров'я українців, ЦЕДЕМ у кооперації з європейською асоціацією «Smoke Free Partnership» провів [вебінар](#) «Як Україну змінить і наблизить до ЄС заборона реклами електронних сигарет».

У 2023 році ми завершили багаторічну роботу та [презентували законопроект про заборону втручання тютюнової індустрії в державну політику](#) щодо охорони здоров'я та податків. Цей проект закону було розроблено в тісній співпраці з Національним агентством з питань запобігання корупції, Всесвітньою організацією охорони здоров'я, Центром громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України, Київським міським центром контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України, ГО «Антикорупційний штаб», ГО «Інститут законодавчих ідей» та ГО «Життя». Проектом передбачена низка норм і заходів щодо комплексного розв'язання давньої проблеми втручання тютюнових лобістів у роботу державної влади та місцевого самоврядування.

Окремо згадаємо про нашу роботу у сфері моніторингу рекламної активності тютюнової індустрії в Україні. У липні 2023 року набрала чинності заборона реклами IQOS, glo та електронних сигарет, передбачена Законом № 1978.

Позитивним ефектом законодавчих змін стало реальне значне зниження прихованої реклами таких предметів в Інтернеті. Станом на вересень 2023 року реклама електронних сигарет становила лише 2,7 % новин про тютюн, тоді як у 2021 році вона сягала 25–30 %.

Завдяки співпраці ЦЕДЕМ з **«Економічною правдою» та «ЛІГА.net»** вдалося привернути увагу суспільства навіть в умовах війни до потреби посилити політику контролю за тютюном й обмежити вплив тютюнової індустрії на державних службовців і політиків.

З нашими тематичними публікаціями в медіа та соціальних мережах ознайомилося **2,3 млн людей**.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

У 2023 році набрала чинності вагома частина норм комплексного антитютюнового Закону № 1978-ІХ, який вдалося ухвалити спільними зусиллями ще у 2021 році, а саме:

заборона виробництва та торгівлі тютюновими виробами, які повідомляють про будь-які смако-ароматичні добавки;

заборона реклами та стимулювання продажу рідин, електронних сигарет / пристроїв в Інтернеті, у місцях проведення розважальних заходів, на транспортних засобах;

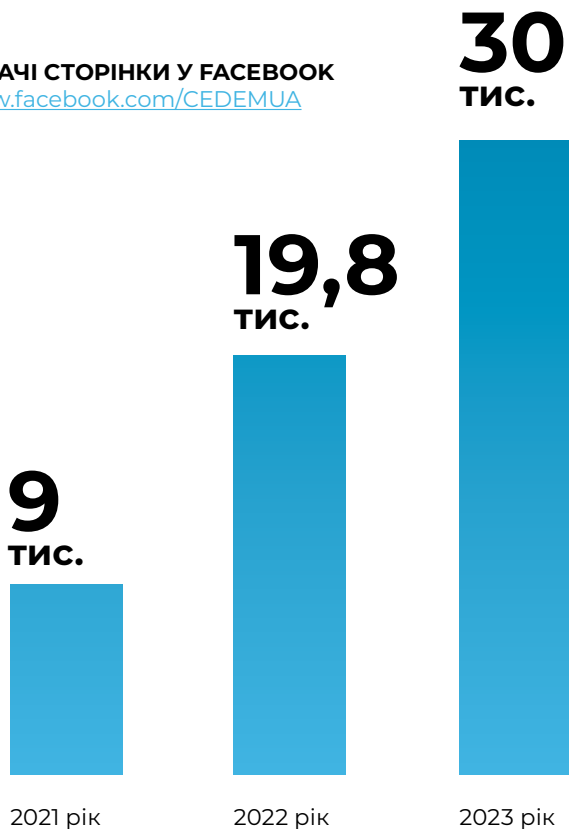
нові збільшені фінансові санкції за порушення антитютюнового законодавства.

КОМУНІКАЦІЇ

У 2023 РОЦІ КОМАНДА ЦЕДЕМ ПРОДОВЖУВАЛА ВИСВІТЛЮВАТИ ВАЖЛИВІ ТЕМИ, ЩО ПОТРЕБУВАЛИ РОЗ'ЯСНЕННЯ ДЛЯ СУСПІЛЬСТВА В ЧАС ВІЙНИ.

ЧИТАЧІ СТОРІНКИ У FACEBOOK
www.facebook.com/CEDEMU

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

532 ПУБЛІКАЦІЇ
ТА ЗГАДКИ В МЕДІА

244 ЦИТУВАННЯ
ЕКСПЕРТІВ У МЕДІА

502+ ПЕРЕГЛЯДІВ
САЙТУ CEDEM.ORG.UA
ТИС.

2+ ОХОПЛЕННЯ
СТОРІНКИ У FACEBOOK
МЛН

ЧИТАЙТЕ НАС
ТАКОЖ НА РЕСУРСАХ:

[Ютуб ЦЕДЕМ](#)

[Твіттер \(X\) ЦЕДЕМ](#)

[Інстаграм ЦЕДЕМ](#)

[Лінкедін ЦЕДЕМ](#)

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ

СТРУКТУРА НАДХОДЖЕННЯ КОШТІВ 2023 РОКУ

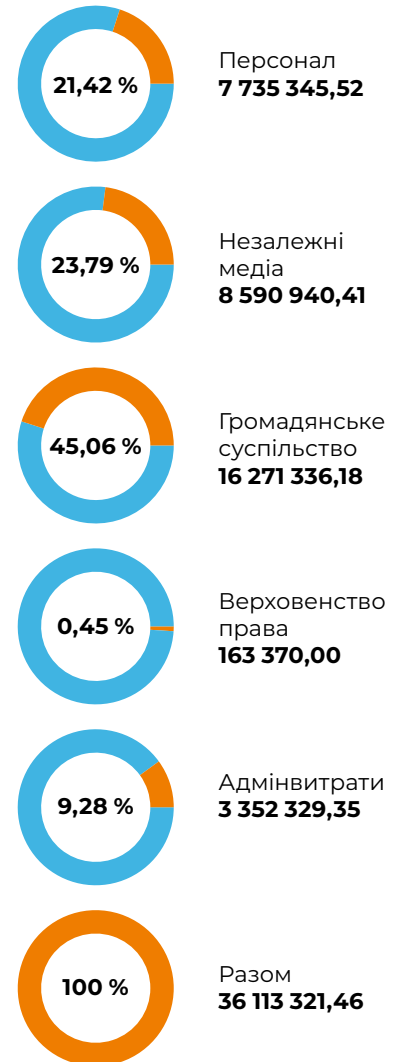
Донор	Отримано (грн)	Відсоток від надходжень (%)
Ініціативний центр сприяння активності та розвитку громадського почину «Єднання», Агентство США з міжнародного розвитку	15 199 999,2	46,30 %
Інтерньюз Нетворк, Агентство США з міжнародного розвитку	7 822 233,2	23,83 %
Міжнародна некомерційна організація «Міжнародна медіа підтримка» (Данія)	3 567 947,53	10,87 %
Фонд «Майбутнє без куріння»	3 327 591,65	10,14 %
Міжнародна організація «Глобальне партнерство у сфері безпеки дорожнього руху» через Міжнародну Федерацію Товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (Швейцарія)	1 456 363,71	4,44 %
Національний демократичний інститут міжнародних справ, Агентство США з міжнародного розвитку	843 369,19	2,57 %
Фундація Глобал Гівінг (США)	548 529	1,67 %
Внески на статутну діяльність	62 000	0,19 %

РАЗОМ

32 828 033,48

100 %

ВИТРАТИ ЦЕДЕМ, ГРН

ДОНОРИ ТА ПАРТНЕРИ

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ЦЕНТР ДЕМОКРАТІЇ ТА
ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Центр демократії та верховенства права
Centre for Democracy and Rule of Law

www.cedem.org.ua
info@cedem.org.ua

[Facebook](#)

[X](#)

[YouTube](#)

[Instagram](#)

[Linkedin](#)